

**Колосінська Мар'яна Іванівна**

*кандидат економічних наук,  
асистент кафедри економіки та безпеки підприємства  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

**Колосинская Марьяна Ивановна**

*кандидат экономических наук,  
ассистент кафедры экономики и безопасности предприятия  
Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича*

**Kolosinska Mariana**

*PhD, Assistant Professor of the Department  
of Economics and Security of the Enterprise  
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

**Ротар Анна Євгенівна**

*студентка кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва  
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

**Ротарь Анна Евгеньевна**

*студентка кафедры общественных, корпоративных финансов и финансового посредничества  
Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича*

**Rotar Anna**

*Student of the Department of Public and Corporate  
Finance and Financial Intermediation of the  
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

## ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

## ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ В УКРАИНЕ

## PERSPECTIVES FOR DEVELOPMENT OF TOURISM SPHERE IN UKRAINE

**Анотація.** У статті обґрунтовано важливість розвитку туристичної сфери України для покращення економічного розвитку країни. Досліджено сучасний стан розвитку туристичної сфери в Україні на національному та міжнародних рівнях. Проаналізовано зміни в обсягах і структурі виїзних та вїзних туристичних потоків в Україні протягом 2011–2016 років. Подано узагальнюючий аналіз динаміки грошових надходжень від туристичної сфери до ВВП України. Визначено і узагальнено проблеми розвитку туристичної сфери в Україні. До основних факторів, що стримують туристичну сферу в Україні віднесено: неефективне просування туристичних продуктів на світовому ринку; напружена політична ситуація; застарілий матеріально-технічний комплекс; стрімка девальвація гривні. Запропоновано альтернативні шляхи подолання економічної кризи та стабілізації валютного курсу, визначено основні напрямки державної політики, що сприятимуть подальшому розвитку туристичної сфери в Україні.

**Ключові слова:** туризм, туристична сфера, вїзний туризм, виїзний туризм.

**Аннотация.** В статье обоснована важность развития туристической сферы Украины для улучшения экономического развития страны. Исследовано современное состояние развития туристической сферы в Украине на национальном и международном уровнях. Проанализированы изменения в объемах и структуре выездных и въездных туристических потоков в Украину в течение 2011–2016 годов. Подано обобщающий анализ динамики денежных поступлений от туристической сферы в ВВП Украины. Определены и обобщенно проблемы развития туристической сферы в Украине. К основным факторам, сдерживающим туристическую сферу в Украине отнесены: неэффективное продвижение туристических продуктов на мировом рынке; напряженная политическая ситуация; материально-технический комплекс является устаревшим; стремительная девальвация гривны. Предложены альтернативные пути преодоления экономического кризиса и стабилизации валютного курса, определены основные направления государственной политики, способствующие дальнейшему развитию туристической сферы в Украине.

**Ключевые слова:** туризм, туристическая сфера, въездной туризм, выездной туризм.

**Summary.** *The article substantiates the importance of the development of the tourism sector of Ukraine in order to improve the country's economic development. The present state of development of tourist sphere in Ukraine at the national and international levels is researched. The changes in the volumes and structure of outbound and inbound tourist flows in Ukraine during 2011–2016 are analyzed. A generalized analysis of the dynamics of monetary revenues from the tourism sector to the GDP of Ukraine is presented. The problems of tourism development in Ukraine are defined and summarized. The main factors hampering the tourism industry in Ukraine are: the ineffective promotion of tourism products on the world market; tense political situation; outdated material-technical complex; rapid devaluation of the hryvnia. The alternative ways of overcoming the economic crisis and stabilizing the exchange rate are proposed, the main directions of the state policy that will contribute to the further development of the tourism sector in Ukraine are outlined.*

**Key words:** *tourism, tourism sector, inbound tourism, outbound tourism.*

**Вступ.** XXI століття характеризується переходом від постіндустріального до інформаційного суспільства, активізацією міжгосподарських зв'язків, розвитком освіти, зростанням динамічності населення, що сприяє інтернаціоналізації духовного життя, реалізації прагнення народів до взаємного спілкування. У зазначених умовах сміливо можна стверджувати, що туризм став однією із невід'ємних складових частин життєдіяльності людей у більшості країн світу, та є основним джерелом прибутків тоді, коли відсутні або вичерпані природні та соціально-економічні передумови для розвитку промисловості чи сільського господарства. Адже туристичне господарство генерує 11% валового продукту в світі, а туристична індустрія — 4,2% [1, с. 24]. У цьому зв'язку розвиток туризму в Україні, як і в світі в цілому, висуває нові вимоги щодо забезпечення ефективної організації туризму та пошуку напрямків щодо його розвитку в кожній країні зокрема.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Туризм, як один із об'єктів міждисциплінарних досліджень постійно знаходиться в центрі уваги економічної та економіко-географічної науки. Найбільш системно проблеми розвитку туризму досліджували такі українські вчені як: В. Кифяк, О. Любіцева [6], М. Мальська [7], П. Пуцентейло [9], І. Смаль, Т. Сокол, Т. Ткаченко, В. Худо, В. Цибух та ін. У їхніх працях досліджено міжнародний та світовий досвід розвитку туризму, основні проблеми туристичної галузі в світі та в Україні, місце міжнародного туризму в системі світового ринку послуг, тенденції і перспективи розвитку туристичної галузі України у складі національної та світової економіки тощо. На сьогодні ще не достатньо досліджено наслідки впливу функціонування туристичної сфери країни на макро- та мікрорівневі показники, відсутня модель формування міжнародного туризму в Україні, перспективні розрахунки його подальшого розвитку. Все назване обумовлює необхідність подальших наукових досліджень.

**Метою цієї статті** є дослідження сучасного стану розвитку туристичної сфери в Україні на національному та міжнародних рівнях, а також пошук альтернативних шляхів подолання проблем, що склалися.

**Основний матеріал.** На сьогоднішній день для розвитку туристичної сфери в Україні існують усі передумови. Україна володіє значним потенціалом маючи вигідне геополітичне розташування (сприятливі кліматичні умови, різноманітний рельєф, мережу транспортних сполучень, культурну спадщина). Крім цього, в Україні дедалі частіше розробляються нові маршрути, розвивається готельна інфраструктура, підвищується рівень обслуговування туристів.

З метою окреслення сучасного стану розвитку туристичної сфери в Україні проаналізуємо обсяги туристичних потоків в Україні (Рис. 1). Узагальнюючі дані (Рис. 1) відслідковується тенденція до зниження попиту українських туристів на відпочинок в інших країнах. Так, порівняно з 2011 р. обсяг потоку виїзного туризму в 2016 р. зменшився на 1379726 осіб. Протягом 2011–2014 рр. спостерігається зменшення туристичного потоку. 2015–2016 рр. характеризуються невеликим збільшенням туристів (на 8915 осіб більше порівняно з 2014 р.), які виїжджають за кордон із метою туризму. Основною причиною цього є високі ціни на путівки, котрі значно зросли порівняно з минулими роком через стрімку девальвацію гривні.

За даними Державної служби статистики України, потік іноземних туристів у 2016 році значно зменшився у порівнянні з 2011 роком. У 2016 році порівняно з 2011 кількість іноземних громадян які відвідали Україну зменшилась на 1095498 осіб (89,36%), а у 2014 порівняно з 2013 — на 341692 особи (69,95%), тобто менше майже на третину (Рис. 1). Отже, з 2011 року кількість іноземних громадян, які відвідали Україну має тенденцію до зниження. Основною причиною цього є напружена політична ситуація. Анексія Криму, події на сході та півдні України вже сьогодні спричинили зміни в структурі та об'ємах в'їзних і внутрішніх туристичних потоків. Окупація Криму призвела до втрати близько 30% рекреаційно-туристичного потенціалу. Відповідно, частина українських туристів, яка надавала перевагу відпочинку біля моря, змушена їхати за кордон або відмовитися від такого виду відпочинку. Військові конфлікти здатні в короткий час знищити розвинену індустрію туризму, як це відбулося в колишній Югославії та в Іраку. Туристична інфраструктура в республіках колишньої Югославії, зокрема, була

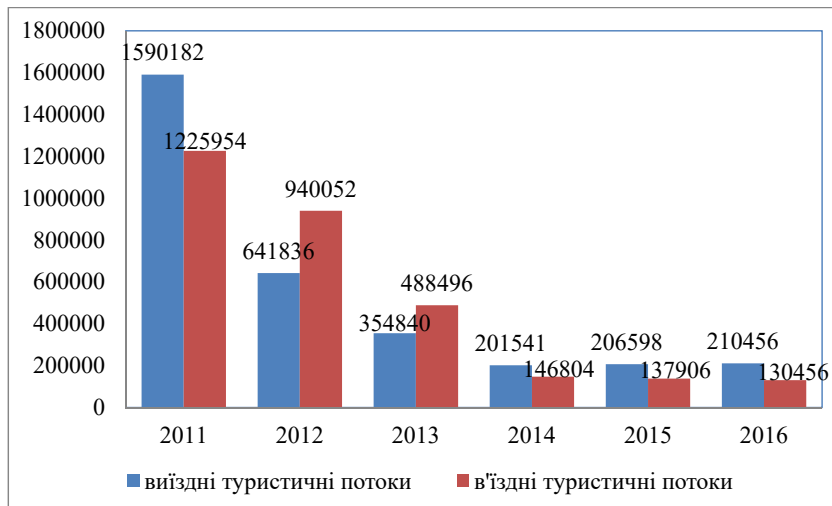


Рис. 1. Динаміка виїзних та в'їзних туристичних потоків в Україні у 2011–2016 рр.

Джерело: складено авторами на основі джерела [5].

однією із найбільш розвинених у Європі. Громадянська війна, яка тривала 5 років, нанесла величезні втрати індустрії туризму Хорватії, Сербії, Чорногорії, Боснії та Герцеговини.

Узагальнюючи вище подані дані можна оцінити поточну ситуацію як незадовільну та неконкурентоспроможну. Причинами цього є те, що основний матеріально-технічний комплекс є застарілим, інфраструктура потребує реконструкції та відновлення, рівень сервісу не відповідає міжнародним стандартам, індустрія розваг фактично не розвинена та не організована, багато пам'яток культури та історії занедбано, низку проблем екологічного, соціального та економічного характеру не вирішено [4].

Доцільно відмітити, що зниження туристичних потоків призвело до зменшення грошових надходжень від міжнародного туризму в Україні. Починаючи з 2014 року спостерігається значне зменшення грошових надходжень яке склало 1,612 млн дол.

США, що на 3,471 млн дол. менше ніж в 2013 році, у 2016–1,002 млн дол. США, що є найнижчими показниками за останнє десятиліття (Рис. 2).

Ще однією проблемою, що стримує розвиток української туристичної сфери є неефективне просування туристичних продуктів на світовому ринку та обмеженість відповідної інформації. Про це свідчить структура в'їзних туристичних потоків в Україну. Зокрема, у 2013 р. 90,7% іноземних туристів прибули з найближчих країн (Росії, Молдови, Білорусії, Польщі, Румунії, Угорщини, Словаччини), які традиційно приїждять в Україну з метою відпочинку чи відвідування знайомих і родичів, на всі інші туристичні напрями припадало лише 9,3% туристичних потоків. При цьому 73% всіх прибулих туристів відвідало Україну з приватною метою, туристичне ж спрямування відвідування мали на меті лише 4,1% туристів [3]. Саме тому одними з найважливіших кроків державної політики у сфері туризму повин-

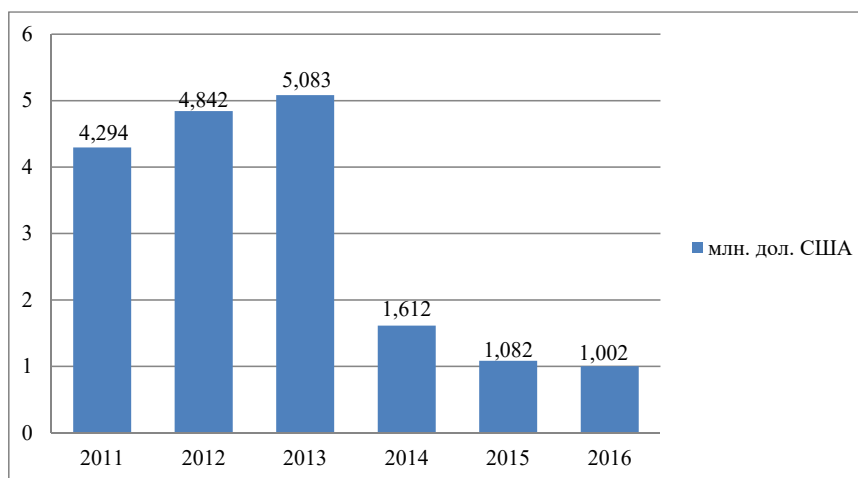


Рис. 2. Динаміка надходжень від туристичної сфери до ВВП України (млн дол. США)

Джерело: складено авторами на основі джерела [2].

но стати створення позитивного іміджу України як туристичної держави та активне просування туристичного продукту

У сучасних умовах господарювання на розвиток туризму в Україні негативно впливає також напружена політична ситуація. На наш погляд, анексія Криму та події на Сході та Півдні України вже сьогодні вплинули на зниження розмірів в'їзних і внутрішніх туристичних потоків та на збільшення обсягів виїзного туризму. Адже частина українських туристів, яка надавала перевагу відпочинку біля моря, змушена їхати за кордон або відмовитися від такого виду відпочинку.

Виходячи з вище проведеного аналізу доцільно виділити наступні шляхами, які могли би подолати економічну кризу та стабілізувати валютний курс з метою активізації туристичної сфери України:

- встановлення граничних розмірів маржі щодо операцій, які мають місце на валютному ринку;
- підвищення контролю за імпортованими послугами;
- посилені перевірки щодо виконання резидентами зобов'язань своєчасних розрахунків в іноземній валюті за експортними контрактами;
- посилені перевірки щодо виконання нерезидентами зобов'язань в іноземній валюті перед державою.

Ще одним шляхом подолання зазначеної проблеми повинно стати політичне врегулювання конфлікту, що має місце на сході України. Активізація військових дій відмічалась на підвищенні курсу, тому цей аспект є одним із найголовніших у питанні стабілізації національної грошової одиниці України [8].

Задля розвитку туризму доцільно відмітити, що основними напрямками державної політики повинні

стати: збереження туристичних ресурсів; вдосконалення нормативної бази; надання пільг для організації туристичної роботи; залучення інвестицій в розвиток туристичної індустрії; сприяння розвитку конкуренції; забезпечення безпеки туристів; участь у міжнародних програмах розвитку туризму.

**Висновки.** Враховуючи те, що унікальні природні ресурси якими володіє наша країна могли б підняти її на високу сходинку у світовій туристичній індустрії, а це означає суттєве наповнення бюджету, підвищення зайнятості населення та створення умов для швидкого розвитку економіки. Однак в Україні, зараз, туристичні фірми займаються переважно виїзним туризмом, тоді як, наприклад, в Японії цей вид туризму посідає останнє місце. Тому потрібно сприяти тому, щоб туристичним компаніям було цікаво та вигідно займатися в'їзним туризмом — в цьому випадку закордонні туристи перераховуватимуть свої гроші за надані послуги на рахунки вітчизняних підприємств, і прибутки буде отримувати не лише туристична галузь, а й суміжні з нею галузі, і країна в цілому.

Таким чином, сьогодні розвиток туристичної сфери України відбувається, але із значними проблемами. Вирішення питань державної політики, інфраструктури й маркетингу в сфері туризму зробить український туристичний продукт конкурентоспроможним, а ринок — інвестиційно-привабливим. Загалом, на нашу думку, дотримуючись запропонованих рекомендацій туристична сфера України має всі необхідні умови, щоб стати джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сьогоденням нашого народу і держави.

#### Література

1. Pompl W. Internationalisierung im Tourismus / in: Internationales Tourismus Management: Herausforderungen, Strategien, Instrumente // hrsg. von Wilhelm Pompl und Manfred G. Lieb. — München: Vahlen, 2002.
2. Travel & Tourism Economic Impact 2015 Ukraine / World Travel & Tourism Council. — London, 2015.
3. Туризм [Tourism], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]
4. Ангелко І. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні / І. Ангелко // Український соціум. — 2014. — № 2 (49). — С. 71–79.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
6. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): монографія / О. О. Любіцева. — К.: Альтерпрес. — 2002. — 436 с.
7. Мальська М. П. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. — К.: Центр навчальної літератури 2004. — 272 с.
8. Міністерство культури і туризму України «Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні на сучасному етапі» 2016 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/control>
9. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва / П. Р. Пуцентейло. — К.: Центр учбової літератури. — 2007. — 344 с.